

COVER NOTE - COUNCIL FOR DEVELOPMENT POLICY
AGENDA ITEM 2

1. OVERALL PURPOSE For discussion
2. TITLE: Strategisk Ramme for Kultur og Udvikling
3. PRESENTATION FOR PROGRAMME COMMITTEE 14 December 2012

4. EXECUTIVE SUMMARY

Strategien hviler på en forståelse af kunst og kultur som en vigtig, folkelig funderet lokal ressource med samfundsforandrende og -udviklende potentiale. Strategiens formål er at støtte og kapacitetsudvikle aktører i vore samarbejdslande. Solidt forankret i en rettighedsbaseret tilgang og med fokus på overholdelse af de universelle menneskerettigheder lægger strategien op til øget brug af kunst og kultur i udviklingssammenhæng indenfor fem prioriteringsområder: 1) Øget involvering af befolkningen i kunst og kultur 2) Forbedring af mulighederne for at udtrykke sig kunstnerisk 3) Fremme af økonomisk vækst via de 'kreative industrier' 4) Facilitering af fredelig sameksistens i konfliktområder gennem kunst og kultur 5) Fremme af interkulturel dialog og samarbejde. CKU er ansvarlig for formulering og monitorering af programmerne, der gennemføres af lokale partnere (i samarbejde med ambassaderne). Finansiering via treårig bevilling på Finansloven (§06.35.01.14.) med 66 mio.kr. til Kulturpuljen og 44 mio. kr. til administration og faglig støtte. I forbindelse med udarbejdelsen af 'kulturstrategien' blev der gennemført en evaluering af ambassadernes erfaringer med kulturstøtte og der blev afholdt en workshop i november 2012 med deltagelse af internationale partnere og ressourcepersoner.

5. STRATEGIC QUESTIONS FOR THE COUNCIL FOR DEVELOPMENT POLICY

1. Har strategien ramt balancen mellem en grundlæggende respekt for andre landes kultur og den i udviklingssammenhæng nødvendige kritisk tilgang? (Kultur er ikke altid positiv).
2. Strategien vil styrke kapaciteten af udviklingsfremmende lokal kultur, ikke eksportere dansk kultur. Har UPR bemærkninger til denne prioritering?
3. Har UPR bemærkninger til vægtningen i strategiens beskrivelse af henholdsvis overordnede principper i forhold til mere operationelle aspekter?

RETTE TIL KUNST OG KULTUR

DANMARKS STRATEGI FOR KULTUR OG UDVIKLING

“Retten til Kunst og Kultur” er baseret på “Retten til et bedre liv” - Strategien for Danmarks udviklingssamarbejde 2012 anvender en menneskerettighedsbaseret tilgang til udviklingssamarbejde. Vejledt af principperne for ligebehandling, deltagelse & inddragelse, gennemsigtighed og ansvarlighed giver Retten til kunst og kultur strategisk vejledning i og inspiration til indarbejdelse af kunst og kultur i Danmarks udviklingssamarbejde, herunder hvilken rolle og vægt kreativitet, kunst og kultur har i danske udviklingsprogrammer.

Strategiske prioriteringer

Med udgangspunkt i udfordringerne i den aktuelle globale kontekst, Danmarks internationale menneskerettighedsforpligtelser samt erfaringerne fra Danmarks hidtidige engagement i kultur og udvikling vil den fremtidige danske støtte til kultur og udvikling primært fokusere på følgende strategiske prioriteringer:

1. Styrkelse af den enkelte gennem aktiv deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter

Styrke de kreative udtryksformer samt retten til at blive hørt hos marginaliserede grupper ved at støtte adgang til kulturelle aktiviteter gennem udvikling af en inkluderende kulturel og kunstnerisk infrastruktur.

2. Styrke ytringsfriheden for kunstnere og kulturelle aktører

Fremme åbne rum og demokratiske platforme ved at styrke kapaciteten og mulighederne for kunstnere og deres organisationer.

3. Styrke økonomisk vækst gennem kreative industrier

Støtte levedygtigheden, lokal jobskabelse og bæredygtigheden hos kreative industrier gennem kapacitetsudvikling i forretningsudvikling for kulturelle entreprenører.

4. Fremme fredelig sameksistens i konfliktramte områder gennem kunst og kultur

Støtte kunstneriske og kulturelle initiativer som et middel til genoprettelse af tillid, opnåelse af enighed og forståelse samt fremme kulturelle aktiviteter som et basalt behov blandt konfliktramte befolkninger og som fællesnævner for fredelig sameksistens og gensidig respekt.

5. Fremme interkulturel dialog og samarbejde

Etablere et fælles professionelt kunstnerisk grundlag i Danmark og i udlandet ved at etablere dynamiske mødesteder for international og regional udveksling af kunst og kultur. Støtte kunstneriske samarbejder med fokus på nye værker, der afspejler nutidige tendenser i samfundet, i Danmark såvel som i udviklingslande.

Gennemførelse af strategien

Kultur- og udviklingsprogrammer planlægges og implementeres af CKU i samarbejde med danske ambassader i Danidas prioritetslande samt regionale programmer. Med udgangspunkt i **behov og relevans** i samarbejdslandet, med stor vægt på kapacitet og gensidighed, kan der indgås **partnerskaber** mellem kulturelle aktører i udviklingslandet og egnede partnere i Danmark eller lande i regionen. Der stilles ressourcer til rådighed til brug for **etablering af platforme** samt plads til programmernes involverede partnere, så de kan mødes regelmæssigt.

Som en del af det overordnede programbudget kan ambassaderne i særlige tilfælde få adgang til begrænsede midler til brug for mindre innovative projekter, kulturelle begivenheder, udvekslingsbesøg for kunstnere osv. i form af mindre projektmidler. Afhængigt af de specifikke behov kan CKU yde **teknisk assistance**, fx gennem en lokal konsulent eller projektleder eller anden ekstern teknisk ekspertise.

Oplysninger om støttede aktiviteter og involverede partnere udbredes gennem kommunikation og eksponering i samarbejdslandet og i Danmark. At kommunikere et **nuanceret billede** af kunst og kultur i udviklingslande til den danske offentlighed er en del af CKU's mandat, og det omfatter også opbygning af **netværk og partnerskaber** mellem partnere i Danmark og i udviklingslande. CKU medvirker til at gøre det lettere at dele og udbrede viden inden for kunst, kultur og udvikling i udlandet såvel som i Danmark.

UDENRIGSMINISTERIET

RETTE TIL KUNST OG KULTUR

DANMARKS STRATEGI FOR KULTUR OG UDVIKLING

**UDKAST
FEBRUAR 2013**

Forord

Strategien for Danmarks udviklingssamarbejde "Retten til et bedre liv" blev vedtaget af Folketinget i maj 2012. Strategien har til formål at bekæmpe fattigdom og samtidig hjælpe mennesker med at realisere deres ret til et bedre liv. Strategien understreger følgende:

"Et dynamisk kulturliv udgør en central del af et uafhængigt civilsamfund. Kunst og kultur skaber kritiske refleksioner og engagement hos befolkninger og er et vigtigt led i udviklingen af moderne, demokratiske samfund."

Kunst og kultur er essentielle elementer i ethvert samfund og kan virke styrkende og inspirerende i forhold til udviklingsprocesser og fremme forståelse og tolerance. På landeniveau støtter Danmark kulturen gennem programmer og samarbejder med danske kunstnere og kulturinstitutioner. Ved at arbejde direkte med ligesindede i en række udviklingslande bidrager gensidig inspiration, samarbejde og udveksling ikke blot til kulturel berigelse, men også til økonomisk vækst og sociale fremskridt. Tiden er inde til at inkorporere kunst og kultur som nøgleelementer i Danmarks udviklingssamarbejde. Nu skal vi høste frugten af de gode erfaringer og udvikle strategiske og systematiske mekanismer, så disse elementer kan udnyttes fuldt ud inden for Danmarks overordnede strategi, der bygger på en menneskerettighedsbaseret tilgang.

Det er på denne baggrund, at *Retten til Kunst og Kultur* søger at stille strategiske retningslinjer og inspiration til rådighed for aktører inden for kunst, kultur og udvikling. Siden 1998 har CKU (Center for Kultur og Udvikling) implementeret programmer i samarbejde med danske ambassader, kulturinstitutioner, kunstnere og udviklingsaktører. De 15 års erfaring har givet mange gode eksempler på de roller, som kunst og kultur kan spille inden for udvikling, hvoraf nogle er nævnt i denne strategi. Og de har alle banet vejen for at stille en metodik til rådighed, der kan inspirere det fremtidige arbejde inden for dette felt.

Nærværende strategi er resultatet af et konsultationsforløb med ressourcepersoner fra en række lande, herunder nøgleeksperter fra forskellige dele af verden, som har deltaget i en international workshop i København i november 2012. Værdifuldt input har sikret, at strategien reagerer på de udfordringer og muligheder, der aktuelt er i spil på den globale scene. Jeg ønsker at takke de utallige mennesker, som har delt deres synspunkter og givet input til denne strategi.

(Minister for Udviklingssamarbejde)

Indhold

1. Realisering af menneskerettigheder gennem kultur og udvikling	6
2. Styrkelse af den enkelte gennem aktiv deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter.....	9
3. Styrke ytringsfriheden for kunstnere og kulturelle aktører.....	11
4. Styrke økonomisk vækst gennem kreative industrier	13
5. Fremme fredelig sameksistens i konfliktramte områder gennem kunst og kultur	15
6. Fremme interkulturel dialog og interkulturelt samarbejde	17
7. Gennemførelse af strategien	18
Ordlister over begreber med relation til kunst, kultur og udvikling	23

1. Realisering af menneskerettigheder gennem kultur og udvikling

Center for Kultur og Udvikling (CKU) er en selvstændig institution, der blev oprettet i 1998 af Udenrigsministeriet.

CKU anser kunst og kreativitet som væsentlige parametre for bæredygtig, menneskelig og samfundsmæssig udvikling og som afgørende faktorer for demokrati, menneskerettigheder og vækst. Derfor arbejder CKU for at styrke et levende, frit og inkluderende kulturliv i udviklingslandene samt for at udvide danskernes viden om kultur rundt omkring i verden.

CKU er aktuelt engageret i kultur- og udviklingsprogrammer i 11 af Danidas prioritetslande i samarbejde med de danske ambassader og gennemfører regionale kulturprogrammer i Mellemøsten og Afrika. Programmerne er baseret på partnerskaber mellem kunstnere og kulturelle aktører i udviklingslandene samt i Danmark.

CKUs engagement i Danmark omfatter IMAGES-festivaler, kunstneriske events gennem en Kunstpulje og et ungdomsprogram, hvor unge kunstnere fra udviklingslande kommer i kontakt med danske unge.

1.1 Hensigt og målsætning

Hensigten med Danmarks strategi for kultur og udvikling er at etablere strategiske retningslinjer og give inspiration til brug for styrkelse af den rolle og prioritering, som kunst og kultur har i danske udviklingsprogrammer, og derigennem at støtte Danmark i at spille en aktiv og konstruktiv rolle internationalt inden for kultur og udvikling. En styrkelse af Danmarks kulturelle samarbejde med andre lande giver Danmark mulighed for at lære og blive inspireret af andre kulturer fra andre dele af verden.

Denne strategi er baseret på *Retten til et bedre liv*, den aktuelle strategi for Danmarks udviklingssamarbejde (2012). Den angiver, at "internationale menneskerettigheder er en del af vores kerneværdier og udgør en forandringsfaktor, netop fordi de er baseret på tilsagn, som landene selv har givet". Danmark har forpligtet sig til at gøre mere systematisk brug af FNs menneskerettighedskonventioner, standarder, normer og instrumenter i sit udviklingssamarbejde. Følgelig er denne strategi baseret på menneskerettighedstilgangen og internationale, forpligtende tilsagn i relation til kultur og ytringsfrihed. Endvidere trækker strategien på erfaringer opnået gennem kultur- og udviklingsprogrammer, der støttes af Danida og CKU og fra CKUs aktiviteter i Danmark.

Målsætningen for denne strategi er at kunne bidrage til at bekæmpe fattigdom, styrke demokrati og skabe fred ved at fremme den universelle realisering af retten til at deltage i kultur og retten til ytringsfrihed i overensstemmelse med Menneskerettighedserklæringen, FN's menneskerettighedskonventioner og Konventionen om Beskyttelse og Fremme af de Kulturelle Udtryksformers Mangfoldighed.

1.2 Den globale kontekst

I vores globaliserede verden er udviklingen i ét land i stigende grad afhængig af, hvad der foregår i andre dele af verden. Den

stigende adgang til medier og mulighederne for straks at kunne dele information baner vejen for kommunikation på tværs af kloden. Denne udvikling åbner store muligheder, men indebærer samtidig en risiko for ensartethed, der kan true den fælles kulturelle forståelse i områder, hvor vanskelige overgangsperioder gennemløbes eller konflikter finder sted. I denne dobbelte proces er behovet for at støtte kulturel mangfoldighed gennem lokal kunst og kultur lige så vigtig som styrkelse af adgangen til globale medier og information.

Mens kunstnere ofte finder deres inspiration i samfundsmæssige forhold, hvor de giver udtryk for problemer og mangler gennem metaforer og kreative udtryk, er deres rolle som vagthund ofte under pres. Ytringsfrihed er et nøgleområde for støtte som en fundamental menneskerettighed, også for kunstnere.

I det seneste årti har kreative industrier oplevet en betydelig vækst. Midt i den værste økonomiske krise i 70 år har den kreative sektor overgået de traditionelle områder i den globale økonomi, såsom handlen inden for industrivarer.¹ En innovativ, kreativ industrisektor kræver, at mennesker har plads til kreativ udfoldelse for frit at kunne udtrykke deres ideer. Men menneskers ret til at deltage i kultur og frit at udtrykke sig kunstnerisk krænkes i mange dele af verden af undertrykkende stater eller grupper. Mange lande står over for en udfordring om at indføre en multikulturel politik, der fremmer forskellighed og pluralisme uden at underminere styrkelse af demokrati, statsopbygning og lige muligheder for alle borgere.

1.3 Menneskerettigheder, kultur og udvikling

Den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder anerkender og beskytter menneskets kreativitet og traditioner ved at understrege, at vi har **ret til at deltage i kultur**, og at stater skal respektere den frihed, som er uundværlig for kreativ aktivitet. Ifølge vedtagne menneskerettighedsprincipper har vi også retten til **ytringsfrihed**, som bl.a. indebærer frihed til at søge, modtage og give udtryk for oplysninger og tanker af enhver art uanset grænser, enten verbalt, på skrift eller i trykt form, udformet som kunst eller gennem et medie efter eget valg. Samtidig har stater pligt til at fremme og bevare kulturelle aktiviteter og genstande – i særdeleshed dem af universel værdi; og skal beskytte de “åndelige og materielle interesser”, der opstår som resultat af vores kunstneriske produktion.

I sin 66. samling i 2011 anerkendte FN's Generalforsamling, at **kultur er en vigtig komponent i menneskets udvikling**. Forsamlingen slog fast, at kultur repræsenterer en “kilde til identitet, innovation og kreativitet for den individuelle og samfundet, og er en vigtig faktor i social inddragelse og fattigdomsbekæmpelse, der baner vejen for økonomisk vækst og ejerskab til udviklingsprocesserne”. Den angiver også, at kultur bidrager til udviklingen af innovative, kreative færdigheder i mennesker og er en vigtig komponent i modernisering og nyskabelser i økonomisk og socialt liv. Endvidere blev relevansen af regionale og internationale samarbejdsmechanismer for kulturel handling og kunstnerisk skabelse fastslået.

Danmark har længe anerkendt vigtigheden af kultur som et centralt element i udvikling. Kultur forstået som summen af alle former for social praksis har ofte spillet en tværgående rolle i opnåelsen af udviklingsmål og kan i sig selv være en drivende faktor i udviklingen. Kultur forstået som et kreativt og kunstnerisk udtryk, fx i form af scenekunst, litteratur og billedkunst, “skaber kritiske refleksioner og engagement hos befolkninger og er et vigtigt led i udviklingen af moderne, demokratiske samfund”.² Åben og uafhængig kultur skaber

¹ UNCTAD Creative Economy Report 2010

² 2012 Strategien for Danmarks udviklingssamarbejde, Retten til et bedre liv

platforme for formulering og udveksling af ideer, tanker og fortolkninger af virkeligheden, som bidrager til et pluralistisk og blomstrende civilt samfund.

Et nøgleaspekt i denne kontekst er **kulturel mangfoldighed**, som henviser til de mange forskellige måder, hvorpå kulturer i grupper og samfund finder deres udtryk. FNs medlemslande, som har ratificeret UNESCOs konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed, fastslår, at kulturel mangfoldighed er et “iboende træk ved menneskeheden”, og at den er en del af menneskehedens fælles arv, som “ bør respekteres og bevares til gavn for alle”.

Det grundlæggende i konventionen er princippet om, at kulturel mangfoldighed *kun* kan beskyttes og fremmes, “hvis menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder, f.eks. ytrings-, informations- og kommunikationsfriheden, og individets mulighed for frit at vælge kulturelle udtryksformer er garanteret”. Vores mulighed for at vælge vores kulturelle udtryksformer – at være, hvem vi er, og hvem vi ønsker at være og leve vores liv, som vi ønsker – omtales ofte som **kulturel frihed**. Kulturel mangfoldighed må således ikke opnås på bekostning af kulturel frihed.

Kultur og kunst indeholder nogle af **menneskets grundlæggende egenskaber** – såsom kreativitet, evne til at udtrykke sig, kommunikation og socialitet. Studier og undersøgelser viser, at disse aspekter også er vigtige byggeklodser for mennesker og samfund til brug for bekæmpelse af fattigdom, opbygning af fred og fremme af menneskerettigheder og demokratisk udvikling. Evnen til at løse problemer, give sin røst til kende, indgå i offentlige debatter og opbygge social kapital er væsentlige aktiver, for borgere der ønsker indflydelse på udviklingen af samfundet. Den danske støtte rettes derfor mod aktiviteter, der har potentialet til at styrke disse evner og aktiver.

Ligesom kultur kan være en stærk positiv styrke i samfundet, kan den også udnyttes som et værktøj til undertrykkelse, eksklusion og ekstrem propaganda. Selvom kulturel identitet ikke udgør den primære årsag til konflikter, kan den benyttes som drivkraft for politisk mobilisering. Endvidere forsvares gammel praksis, såsom omskæring eller urørlighed, som værende kulturelle traditioner, mens nye udtryksformer kan være dybt anstødelige og splitte folk. Den danske støtte til kultur og udvikling er baseret på menneskerettighedsprincipper. Enhver kulturel aktivitet, der bidrager til diskrimination, nægter mennesker lige muligheder eller krænker deres rettigheder, kan ikke støttes.

Med udgangspunkt i udfordringerne i den aktuelle globale kontekst, Danmarks internationale menneskeretslige forpligtelser samt erfaringerne fra Danmarks tidligere engagement i kultur og udvikling vil den fremtidige danske støtte til kultur og udvikling primært fokusere på følgende strategiske prioriteringer:

1. Styrkelse af den enkelte gennem aktiv deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter
2. Styrke ytringsfriheden for kunstnere og kulturelle aktører
3. Styrke økonomisk vækst gennem kreative industrier
4. Fremme fredelig sameksistens i konfliktramte områder gennem kunst og kultur
5. Fremme den interkulturelle dialog og det interkulturelle samarbejde

I de følgende afsnit diskuteres de relevante emner for hvert område, og det skitseres, hvordan Danmark vil prioritere sin støtte.

2. Styrkelse af den enkelte gennem aktiv deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter

Danmark vil:

- Styrke retten til at blive hørt samt styrke de kreative udtryksformer hos marginaliserede grupper gennem aktiv deltagelse i kunstneriske og kulturelle aktiviteter.
- Støtte adgangen til kulturelle aktiviteter gennem udvikling af inkluderende kulturel og kunstnerisk infrastruktur.
- Styrke effektiv brug af kultur som middel til at adressere kritiske udfordringer, herunder sensitive emner, i udviklingssammenhæng.

Støtte, som ydes til kultur og kunst, har det potentiale, at den kan **styrke menneskers færdigheder** på en række områder. Forskning viser, at kultur spiller en vigtig rolle i udvikling af evnen til at udtrykke sig, læringskapacitet, selvtillid, selvværd, socialisering og opbygningen af en identitet. Fordelene ved leg, glæde og nydelse har været studeret nøje med henblik på deres indvirkning på den personlige udvikling. Den personlige vækst, der sker gennem eksponering af forskellige intellektuelle og kulturelle traditioner samt tankevækkende og alternative ideer, kan føre til øget bevidsthed, anerkendelse af forskellighed og øget toleranceevne. Det er også påvist, at kreativ hjerneaktivitet øger kritisk tankevirksomhed og hjælper mennesket til i højere grad at værdsætte personlig frihed.³

‘Både politisk og økonomisk befinder palæstinenserne sig i et dødvande – uden en løsning på den israelske besættelse af deres land og uden udsigt til lindring af deres økonomiske situation. Ud fra disse perspektiver ser palæstinenserens nuværende og fremtidige situation temmelig dystre ud. Men ud fra kunstneriske og kulturelle perspektiver anes der håb. Gennem kunst og kultur kan vi finde nogle af de mest meningsfulde budskaber og markante udtryk, der omhandler Palæstinas kamp for værdighed og selvrespekt, for selvudtryk. I dagens Palæstina afspejler kunst ikke politik, kunst er politik. Kunst og politik mødes i Qalandiya International’. **Jack Persekian, kunstnerisk direktør i Qalandiya**

Kulturens forandringspotentiale virker også på det **kollektive** niveau. For det første er den frigørelse, som kulturelt arbejde og kreativitet udløser, ofte inspirerende og smittende. Det er gennem kultur, at grupper, samfund og nationer udvikler sig, opbygger sig, men også udfordrer deres fælles identitet, minder, fortællinger og den sociale sammenhængskraft. Det er gennem kultur, at fællesskabets moral og etiske værdier præsenteres og videregives til fremtidige generationer. Selvopholdelse og selvbestemmelse hos mennesker, samfund og nationer manifesteres og beriges gennem kulturelle traditioner og kunstformer. Kultur kan give samfund fantasien til at opfatte det velkendte på en ny måde.

Det at ændre sociale værdier og normer er en lang og kompleks proces, som har vist sig ikke at være særlig realistisk eller effektiv gennem konventionelle metoder. Demokratisering og deltagelse kan ikke finde sted,

³ Moukhtar Kocache. “The Role of Culture i Social Transformation”, November 2012.

uden at nye og forskellige fortællinger træder ind i og eksisterer i den offentlige sfære. Kultur kan medvirke til at gøre os bevidste om vores fælles historier og derved bidrage til formulering af ønsker og visioner for samfundsudviklingen.⁴

For fattige og marginaliserede mennesker repræsenterer kulturelle udtryksformer således en mulighed for at opnå kritiske færdigheder, der kan medvirke til at forbedre deres personlige frihed, valgmuligheder og fremtidsudsigter. Kulturelle udtryksformer udgør også en platform, der kan bruges til at gøre opmærksom på sig selv med henblik på at øge sin deltagelse i samfundet og derved opnå større indflydelse.

Marginaliserede gruppers aktive deltagelse, fx. kvinder, unge og etniske minoriteter, i kulturelle aktiviteter, kan forbedre deres position i samfundet og således udfordre de eksisterende magtstrukturer.

I denne kontekst er uafhængige kulturelle mødesteder og faciliteter en vigtig ressource. I mange lande er disse ofte det eneste sikre sted, hvor der er mulighed for personlig udvikling, at mødes med andre og præsentation af nye ideer, kritisk debat og dialog.

Forholdet mellem kulturarv og tradition og avantgarde og kunstnerisk innovation kan enten være begrænsende eller gensidig fordelagtig. I sidstnævnte tilfælde kan det sammenlignes med et barn, der sidder på sin fars eller mors skulder og lærer om traditionernes verden. Når hun selv kan løbe omkring, tænke og skabe, ser hendes forældre stolt på. Hvis forældrene sidder på barnets skulder, holdes hun fast i traditioner. **Jacques Matthiessen, dansk teaterdirektør**

Kulturelle aktiviteter har også spillet en vigtig rolle som middel til at levere oplysninger og gøre opmærksom på vigtige udviklingsområder. Dette opleves eksempelvis ofte i HIV- og Aids-programmer, hvor kunstneriske og kulturelle udtryksformer bruges til at tage fat på følsomme og komplekse emner. Kulturelle aktiviteter kan være et utroligt effektivt middel til at gøre opmærksom på kritiske emner, især blandt de fattige og de marginaliserede grupper. At støtte kultur udelukkende som et kommunikationsmiddel er dog ikke en god måde at sikre en levende, kreativ og pluralistisk kultursektor på. Derfor skal støtte til skabelse af en kritisk bevidsthed gennem kultur foretages forsigtigt og ansvarligt for ikke at fordreje eller have en negativ indvirkning på ytringsfriheden i kultursektoren.

Som eksempel på interventioner, der støttes inden for dette område, kan nævnes uddannelsesprogrammer og film-, musik- og teaterprojekter for børn og unge, hvis mål er at inddrage dem i en række inspirerende kunstformer og kulturelle aktiviteter, i løbet af hvilke de kan møde ligesindede og udtrykke sig frit i fælles, kulturelle aktiviteter. En anden type intervention kunne være at styrke kapaciteten af eksisterende kulturelle institutioner for at udvide deres indsatsområde og give adgang til større befolkningssegmenter.

Børne-tv i Nepal. Med hjælp fra danske specialister har et nepalesisk filmhold produceret børne-tv-serien "Maja and Max", hvis udgangspunkt er børns hverdagsliv. Serien har defineret standarder for børne-tv i Nepal og har skabt væsentlig interesse. Programmets formål er at udvikle børns kreativitet og læring gennem kvalitets-tv, der stimulerer deres fantasi og kritiske tankegang. Børne-tv i Nepal har som oftest været moraliserende, og markedet er domineret af udenlandske serier. I næste fase skal de nepalesiske partnere selv være ansvarlige for produktionen, og hovedparten af omkostningerne skal dækkes af lokale sponsorer. **CKU i samarbejde med den Danske Ambassade i Kathmandu**

⁴ Ibid.

Udvikling af unges potentiale i Uganda. Gennem årene har Uganda oplevet mange politiske konflikter, og hvert enkelt geografisk område har som regel sine egne sange og danse. I Uganda udgør unge det største segment af befolkningen. Det overordnede mål for et treårigt kultur- og udviklingsprogram har været at forene ungdommen i Uganda gennem kulturelle tiltag. Vi har benyttet et geografisk fokus med perspektivet om at føre den nordlige del af landet og andre regioner sammen (for at skabe kulturel forståelse og bekæmpe konflikter) - det har primært været: Kampala, Gulu, Karamoja, Mbale, Jinja, Arua og Mbarara. Vi har benyttet temaer inden for film, dans og musik som fokus for tre partnerskabsprojekter mellem danske og ugandiske partnere, hvor udviklingsmålet er: At opfordre ungdommen i Uganda til at deltage i innovative kunstarter for at opnå social sammenhæng og økonomisk udvikling. De tre komponenter/partnerskaber, der har opnået gode resultater, og evnet at forene unge fra forskellige regioner er: Ungdom & Film; Ungdom & Hip Hop; Ungdom & Teater. **CKU i samarbejde med den Danske Ambassade i Kampala**

Kunstuddannelse i grundskoler i Vietnam. En pilotfase for at støtte uddannelse inden for kunst i grundskoler på to lærerseminarier nord for Hanoi via et partnerskabssamarbejde med University College Sealand og Thai Nguyen Teacher Training College under det dansk-vietnamesiske kultur- og udviklingsprogram har været så vellykket, at undervisningsministeriet har besluttet, at når pensummet skal revideres i 2015, så skal kunstuddannelse fremover indgå i det faste pensum for alle grundskoler i Vietnam. Til den tid vil 16 undervisere være uddannet gennem fase 1, og disse vil undervisningsministeriet bruge til at uddanne yderligere 360 undervisere i løbet af 12 undervisningssessioner. Ministeriet vil bruge de nye undervisere til at uddanne samtlige billedkunstlærere på grundskoler i hele landet. Planen er, at det undervisningsmateriale, der er blevet fremstillet i første fase, skal revideres efter gennemgang, og derefter skal det trykkes og distribueres til alle grundskoler i Vietnam. **CKU i samarbejde med den Danske Ambassade i Hanoi**

3. Styrke ytringsfriheden for kunstnere og kulturelle aktører

Danmark vil:

- Arbejde for åbne rum og demokratiske platforme for kunstnerisk ytringsfrihed.
- Bringe principperne for kunstnerisk frihed på bane i dialog med nationale regeringer og i internationale fora.
- Arbejde for beskyttelse af kunstnere ved at støtte netværk for kunstnerisk frihed og internationale beskyttelsesforanstaltninger.
- Styrke kapaciteterne og mulighederne for kunstnere og deres organisationer.

Frie kunstneriske udtryksformer opmuntrer til eksperimenter, mangfoldighed og fantasi. Kunst tjener ofte som et referencepunkt, der genererer kritiske refleksioner og debatter om menneskets identitet, modernitet og socialpolitiske emner. Den kan udfordre mennesker til at se ting på nye måder. Den kan bidrage til

overvågning af magthavere, afsløring af korrupsion samt kravet om ansvarlighed. Det kunstneriske udtryk kan være direkte og provokerende, eller det kan nærme sig emner diskret ved hjælp af metaforer – ofte med samme resultat. En dynamisk, progressiv og visionær kunstsektor er derfor en potential stærk “forandringsagent”, og den udgør en integreret del af det civilsamfund, der stræber efter pluralisme, åbenhed og respekt for menneskerettigheder. Kulturen kan i mange sammenhænge virke bevidstgørende og mobiliserende og få folk til at forholde sig mere åbent og kommunikerende til deres omverden. Det er ikke tilfældigt, at kunstnere og kulturelle udøvere altid har været fremtrædende i bevægelser, kampe, revolutioner og ændringsprocesser. Den kan forene mennesker i opposition, give afløb for uretfærdigheder, udfordre de regerende eliter, sprede glæde og indgyde mod til at stå ansigt til ansigt med livet.

Men i praksis er denne grundlæggende menneskerettighed ofte begrænset gennem diverse tiltag herunder censur, begrænsende presselove samt chikane af journalister, bloggere og andre, der giver udtryk for deres mening, samt en hård kurs mod religiøse minoriteter og anden undertrykkelse af religionsfrihed. Kulturelle udøvere lever farligt i mange lande. Ifølge Freedom House står mere end 1,6 milliarder mennesker – 23 % af verdens befolkning – over for alvorlige konsekvenser, hvis de forsøger at bruge deres ytringsfrihed. Borgere, som tør håndhæve deres menneskerettigheder i disse undertrykkende lande, udsættes typisk for chikane og fængsling og bliver ofte udsat for fysisk eller psykisk vold. I disse lande er statskontrol over det offentlige liv vidt udbredt, og den enkelte har ganske få, hvis overhovedet nogen, muligheder for at opnå retfærdighed i forhold til de forbrydelser, staten begår over for dem.⁵ Knap en tredjedel af FNs medlemsstater udøver kraftig censur.

Aktiviteter, der støtter ytringsfrihed for kunstnere og kulturelle aktører, kan omfatte støtte til etablering af netværk blandt kunstnere, etablering af platforme til brug for dialoger og udveksling, støtte til kunstnere i eksil gennem produktionsstøtte og udstillinger samt beskyttelse af retten til ytringsfrihed gennem international opmærksomhed rettet mod og beskyttelse af individuelle kunstnere.

Et netværk af bloggere i Mellemøsten: Over de sidste tre år har CKU støttet udviklingen af netværk af kvindelige bloggere i Mellemøsten. Bloggerne befinder sig forrest i kampen om kvinders rettigheder og demokratiske reformer. Samtidig er det en meget sårbar gruppe, der forfølges af myndighederne pga. deres kritiske synspunkter. At indgå i netværk med ligesindede har gjort dem meget mindre sårbare, og deres indbyrdes udvekslinger har været årsag til nye initiativer, herunder kampagner, der skaber stor offentlig bevågenhed og støtte, hvilket har resulteret i en heftig, offentlig debat om lovgivning, normer og adfærd. **CKU i samarbejde med Det Arabiske Initiativ**

⁵ Worst of the Worst 2012: The World’s Most Repressive Societies, Freedom House 2012

4. Styrke økonomisk vækst gennem kreative industrier

Danmark vil:

- Styrke levedygtighed, lokal jobskabelse og bæredygtigheden i kreative industrier.
- Styrke iværksætterånden blandt kunstnere og kulturelle aktører med potentiale for forretningsudvikling.
- Støtte specifikke initiativer for derigennem at sætte aktører i kulturelle industrier i forbindelse med aktører i den finansielle sektor med henblik på kapacitetsudvikling og tilvejebringelse af ressourcer.
- Støtte uddannelse, mentorordninger og etablering af netværk for kulturelle iværksættere inden for forretningsudvikling.

Konventionen om mangfoldighed⁶ understreger, at medlemsstater skal støtte fattigdomsbekæmpelse i udviklingslande gennem en styrkelse af de kreative industrier i udviklingslande ved at:

- I. skabe og styrke kulturel produktion og distributionskapacitet i udviklingslande;
- II. lette adgang til det globale marked og de internationale distributionsnetværk for deres kulturelle aktiviteter, varer og serviceydelser;
- III. medvirke til at skabe levedygtige lokale og regionale markeder;
- IV. indføre, hvor muligt, relevante foranstaltninger i rige lande med henblik på at lette adgangen til deres område for de kulturelle aktiviteter, varer og serviceydelser fra udviklingslande;
- V. yde støtte til kreativt arbejde og fremme den frie bevægelighed for kunstnere fra udviklingslandene, hvor det er muligt;
- VI. fremme relevant samarbejde mellem rige lande og udviklingslande, bl.a. inden for musik og film;

Kilden til det økonomiske potentiale inden for kunstarter og kultur er kreativitet. Alle økonomiske sektorer nyder godt af den kreativitet, som kultur og kunst fremmer gennem stimulering af kreativ indsigt, innovation og ideer i samfundet.

Kreative industrier udgør et væsentligt potentiale som drivkraft for økonomisk vækst, entreprenørskab og jobskabelse. At investere i kreative industrier i lavindkomstlande kan være til direkte gavn for sårbare befolkningsgrupper, herunder kvinder og unge mennesker. Behovet for kapitalinvesteringer er begrænset, og det er forholdsvis nemt at komme ind på markedet. Derfor udgør investeringer i kreative industrier og den kulturelle sektor en unik mulighed for økonomisk udvikling og beskæftigelse i udviklingslandene.⁷

Hvis samfundet skaber et miljø, hvor den enkelte kan udvikle sine kreative evner, kan fattigdom bekæmpes. Professor Muhammad Yunus

⁶ UNESCO's Konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed

⁷ Strengthening the cultural and creative economy in developing countries, Avril Joffe, 2012

Den kulturelle eller kreative industris produktionskæde kan forstås som en, hvor skaberen eller kunstneren starter med at få en kreativ idé, som derefter kombineres med andet input for at fremstille en kulturel vare eller serviceydelse, og denne gennemgår således flere faser, i løbet af hvilke varen/serviceydelsen tilføjes værdi, og til sidst når den frem til forbrugeren. Værdikædetilgangen har vist sig at være nyttig i forbindelse med at vise forholdet mellem de 'rene' eller traditionelle kunstarter og de kommercielle eller industrialiserede kunstarter og kultur ved at betragte dem som 'faser' i den proces, der består i produktionen af økonomisk og kulturel værdi. Avril Joffe, 2012

Graden af respekt for menneskerettighederne er altafgørende for at kunne skabe et gunstigt miljø for kreative industrier. Mangel på ytringsfrihed kan have en kvælende indvirkning på kreativitet og de kreative industrier. Omvendt kan kreative industrier generere indtægter fra handel og ejendomsrettigheder.⁸

CKU med det danske - Design Network Africa/DNA. En pilotfase i et dansk regionalt program til støtte for kreative industrier i Afrika blev etableret for at identificere disse udtrykte behov inden for designsektoren i Afrika. Design Network Africa (DNA) har forsøgt at etablere samarbejde for fremragende designskaber, som fremstiller smukke, nutidige værker, over hele det afrikanske kontinent. Programmet samler æstetisk visionære personer fra Øst-, Vest- og Sydafrika og fokuserer på alle aspekter af kommercielt design lige fra produktudvikling til marketing, købmandsskab og produktionsevne osv. Fejlfinding inden for netværket støttes både i form af interne mentorer og med eksperter fra professionelle facilitatorer. **CKU i samarbejde med det udpegede koordineringsselskab, Source fra Sydafrika.**

Nøgleingredienserne for styrkelse af kreative industrier og bidrag til vækst og opfyldelse af økonomiske rettigheder omfatter konkurrence og innovation i kunstneriske produktioner og kreative produkter og serviceydelser, kapaciteter, menneskelige ressourcer og undervisning for at kunne håndtere komplekse værdikæder, produktionsinfrastruktur og investeringsmiljø, adgang til finansiering (både traditionel og innovativ), lovgivningsmæssig infrastruktur og markedsudvikling.⁹

Inden for kreative industrier omfatter de indsats, der vil blive støttet, kapacitetsudvikling i virksomhedsledelse, beskyttelse af ejendomsrettigheder, støtte til små og mellemstore virksomheder i den kreative sektor, adgang til finansiering og andet input samt støtte til regionale og nationale netværk af iværksættere inden for den kreative industri i udviklingslande.

Fotoskole i Bamako, Mali. I Mali arbejder fotografer inden for et meget begrænset, lokalt marked, som primært består af bryllups- og portrætfotografering. Fotografer i Mali kæmper for at tjene til føden, da konkurrencen er stor, og lønnen er lav. Målet med fotokomponenten har været at indføre et nyt uddannelsessystem på Photo School CFP (Cadre de Promotion pour la Formation en Photographie) i Bamako. Samarbejdet blev igangsat med Getty Images, og stock-fotografering blev indført, hvor indtægterne deles mellem fotograferne og skolen som et bidrag til skolens drift. Med støtte fra de danske partnere Commerce & Culture er det lykkedes skolen at blive en velfungerende skole, som er på vej mod at kunne klare sig selv. En webbaseret portal er også under udarbejdelse. Den har til formål at forbedre onlineuddannelse, skolens synlighed, netværks- og forretningsmulighederne for Malis fotografer på det internationale marked for stock-fotografering, kommerciel fotografering og blandt udenlandske fotografkollegaer. **CKU i samarbejde med den Danske Ambassade i Bamako**

⁸ The UN Creative Economy Report (2008 and 2010) - Avril Joffe, 2012

⁹ Strengthening the cultural and creative economy in developing countries, Avril Joffe, 2012

5. Fremme fredelig sameksistens i konfliktramte områder gennem kunst og kultur

Danmark vil:

- Støtte kulturelle aktiviteter for at kunne tilbyde underholdning og facilitere helingsprocesser i krise- og postkonfliktsituationer og i områder med flygtninge og internt fordrevne.
- Støtte kunstneriske og kulturelle initiativer med henblik på at genskabe tillid, finde fælles grundlag og forståelse.
- Involvere kunstnere og kulturelle aktører for at forbedre dialog og brobygning i fredsopbyggende programmer.
- Fremme kulturelle aktiviteter som et basalt behov blandt konfliktramte befolkninger samt som fællesnævner for fredelig sameksistens og gensidig respekt.

Mange konflikter har en kulturel dimension, hvor de stridende grupper kan identificeres ved deres forskellige kulturer. Strategien med at underminere den kulturelle identitet af den "anden part", fx. ved bevidst at have kulturarven som mål for tilintetgørelse, er ofte brugt i krige (fx Balkan, Golfen, Irak og Afghanistan). Nogle mener, at kulturel mangfoldighed er årsag til, at voldsomme konflikter opstår.

Som oftest opstår konflikter dog, hvor mangfoldigheden er forholdsvis begrænset (Somalia, Rwanda og Afghanistan). Der er også kun få beviser på, at kulturelle forskelle eller sammenstød drevet af værdier er den *primære* årsag til konflikter. Til gengæld er de faktorer, der sandsynligvis ligger til grund for voldsomme konflikter, typisk politiske og institutionelle (svage statsinstitutioner), socioøkonomiske (ulighed, social og økonomisk udelukkelse) og uretfærdig ressourceudnyttelse og miljømæssige spændinger.

Nogle undersøgelser afslører endda, at kulturel mangfoldighed faktisk kan reducere risikoen for konflikter, idet gruppemobilisering besværliggøres.¹⁰ Adgang til en mangfoldighed af kulturelle udtryksformer, både i fredstid og i forbindelse med konflikter, modvirker stereotyper, der fx er baseret på etnicitet, religion eller køn. Kunst kan modvirke den nemme stempning af mennesker og betydninger ved at bringe det, som mennesker har til fælles, i fokus.

Kultur har længe været opfattet som et **middel til at bygge broer og fremme dialog**, når relationer blandt mennesker er blevet ødelagte p.g.a. konflikter. For et århundrede siden – udelukkende med det

Haag-konventionen om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt af 1954 blev skrevet efter de forfærdelige ødelæggelser, der fandt sted under Anden Verdenskrig. Haag-konventionen angiver, at kulturværdier skal beskyttes som menneskehedens fælles kulturarv. Præciseret i Konvention om Verdensarv "beskadigelse af kulturværdi tilhørende et folk betyder samtidig beskadigelse af menneskehedens kulturarv, idet hvert folk bidrager til verdens kulturer".

¹⁰ Collier. *Greed and Grievances*. World Bank, 2002 and UNDP. *Human Development Report 2004*.

formål at fremme fredelig sameksistens, harmoni og dialog – begyndte civilsamfund i den nordiske region at organisere kulturelle udvekslinger for at modarbejde spændinger, der påvirkede de nordiske relationer på tværs af grænser. Dette førte til et nordisk regeringssamarbejde, der siden hen har udviklet sig til en robust institutionel ordning. Efter rædslerne under Anden Verdenskrig var udsigten til fælles handling inden for kultur en afgørende faktor for stiftelsen af Europarådet, og dette blev således nedfældet i Artikel 1 i Europarådets statut.¹¹

Grundlæggende for **fredelig sameksistens** er følelsen af sikkerhed og tro på fremtiden, især efter en konflikt, som skyldes etnicitet eller religion. Kunst og kultur har i mange tilfælde vist sig at være effektive midler til fremme af respekt og forståelse og promovning af fredelig sameksistens i samfund efter konflikter og i skrøbelige stater. Den kan stille et åbent rum og en platform til rådighed, hvor vanskelige sociale, historiske og etniske forhold kan komme til udtryk og debatteres.

Interventioner, der støttes i konfliktramte områder, omfatter et teaterprojekt for unge mennesker, der kanalisere deres energi over i kunstarter og kreative aktiviteter, støtte til kunst og kulturelle begivenheder for traumatiserede befolkningsgrupper til brug for underholdning og heling og etablering af kulturelle mødepladser til udveksling og dialog som et alternativ til den politiske arena.

Ungdomscenter i Afghanistan. Etableringen af Afghanistans første ungdomscenter har været en stor succes med knap 2000 registrerede brugere, unge mennesker – hvoraf en tredjedel er piger. Og der er venteliste. Den danske organisation Verdenskulturcenteret fra København har indgået et partnerskab med den afghanske gruppe Moby Media Group. De aktiviteter, som centret tilbyder, omfatter bl.a. teater, sport og sprogkurser og især kurser i medier og journalistik. Kurserne, som den danske organisation Dark Matters afholder i video-jockeying og musik, har været meget populære. Centret summer af liv, og fornylig var det nødvendigt at finde en større bygning. Centret er registreret som NGO og arbejder på at etablere flere af slagsen gennem hele Afghanistan. **CKU i samarbejde med den Danske Ambassade i Kabul**

Teater i Mellemøsten. Betty Nansen Teatrets internationale afdeling for uddannelse og integration C:NTACT har arbejdet med unge irakiske flygtninge i Jordan og i flygtningelejren Balata på Vestbredden. I samarbejde med Yafa Cultural Centre har C:NTACT lært unge mennesker fra lejren at fortælle deres historie gennem dans, teater og film. C:NTACT-projekter er utrolig vigtige for unge, der lever i flygtningelejre langt væk fra en normal livsførelse. De bidrager til at skabe en identitet og et rum, hvori ungdommen kan udtrykke sig og fokusere på tanker og følelser i en barndom og ungdom med mange begrænsninger og mangel på frihed. Den aktive deltagelse af piger i dette projekt har været bemærkelsesværdig.

¹¹ Etienne Grosjean. *Forty years of European Cultural Co-operation, 1954-1994*. Council of Europe Publishing, 1997.

6. Fremme interkulturel dialog og interkulturelt samarbejde

Danmark vil:

- Etablere fælles, professionel referenceramme Danmark og i udlandet ved at skabe dynamiske mødesteder for international og regional udveksling.
- Støtte kunstneriske samarbejder med fokus på nye værker, der afspejler nutidige tendenser i samfundet i Danmark og i udviklingslande.
- Forbedre de globale fremtidsudsigter for den danske kunstscene og facilitere vedvarende partnerskaber med ligesindede fra udviklingslande.
- Øge publikums nysgerrighed og interesse for og påskønnelse af udenlandske kunstformer.

Interkulturelt samarbejde er tæt knyttet til international solidaritet og kulturel frihed, som er nøgleprincipper anført i Konventionen om Beskyttelse og Fremme af de Kulturelle Udtryksformers Mangfoldighed. Konventionen understreger vigtigheden af vores frihed og mulighed for at vælge kulturelle udtryksformer. Dette henviser ikke blot til den individuelle ytringsfrihed, men også til lige adgang til et rigt og mangfoldigt udvalg af kulturelle udtryksformer fra hele verden – som er vigtige elementer i styrkelsen af kulturel mangfoldighed og gensidig forståelse.

Støtte til partnerskaber, udveksling og netværksopbygning, som forbinder kulturelle udøvere på tværs af grænser, styrker den interkulturelle dialog og det interkulturelle samarbejde. Der åbnes herved for nye og mangfoldige former for kunstneriske og kulturelle udtryksformer, der kan give inspiration og professionelt input til kulturelle udøvere samt stille nye muligheder til rådighed for kunstneriske samproduktioner, publikumsudvikling og adgang til nye markeder og ressourcebaser. Desuden synliggør interkulturelt samarbejde i form af festivaler, events og andre typer kunstneriske præsentationer kunstnere med forskellig kulturel baggrund, hvilket kan skabe en bedre forståelse af og respekt for andre kulturer hos offentligheden. Kunstudvekslinger, netværk og partnerskaber er således ikke blot relevante værktøjer til berigelse og stimulering af den lokale kunstscene, men bidrager også til krydsbefrugtning og opbygning af relationer mellem lande og samfund. Dette gælder for nord-syd-forhold såvel som syd-syd-samarbejde.

Erfaringer viser, at der kan opnås bæredygtige resultater gennem langvarige partnerskaber, der er baseret på jævnbyrdigt engagement, delt ansvar og gensidighed mellem kulturelle udøvere og deres ligesindede i andre lande. Langvarigt engagement i partnerskaber kan tilføre den danske kunstscene globalt perspektiv og tjene som katalysator for fremtidige initiativer. Partnerskaber kan også styrke strategiske netværk og kontakter for kunstnere og kulturelle institutioner fra Syd. Ved at facilitere frie og åbne kunstneriske og kreative processer kan et fælles professionelt grundlag etableres mellem partnere, og gensidig refleksion og læring kan finde sted. Partnerskaber kan bryde grænserne mellem traditionel og nutidig kunst og fokusere på nye værker, der er relevante, kontekstuelle og udtrykker aktuelle samfundsmæssige emner i Danmark og i de respektive lande. Kunst stiller egnede platforme til rådighed til brug for demonstration af de kreative ressourcer og kompleksiteten i samfund i udviklingslande, brydning af stereotyper og stimulering af nysgerrighed, taknemmelighed, interesse, identifikation og praktisk erfaring med udenlandske kunstarter og kulturer.

Dette indsatsområde omfatter CKUs aktiviteter i Danmark gennem IMAGES-festivalerne, Ungdomsprogrammet og projekter, der støttes gennem Kunstfonden.

7. Gennemførelse af strategien

I løbet af det sidste årti har den danske udviklingsindsats støttet adgang til kunst og kulturelle aktiviteter både på lokalt og globalt niveau. En række “good practices” har set dagens lys, og den aktuelle strategi tilstræber at favne disse og yderligere inspirere brugen af kunst og kultur som afgørende faktorer for udviklings samarbejde. En af de vigtigste “lessons learnt” fra tidligere kultursamarbejder mellem Danmark og udviklingslande er, at etablering af stærke partnerskaber mellem kunstnere og kulturelle operatører – organisationer, institutioner, private virksomheder mv. – er den vigtigste afgørende faktor for, om et kultur- eller udviklingsinitiativ lykkes eller ej. Sådanne partnerskaber skal være klart baseret på de lokale partners behov og initiativer, og de skal i høj grad været karakteriseret af lighed, gennemsigtighed og bæredygtighed. For at sikre et stærkt, ægte og varigt engagement hos begge partnere skal samarbejdet være baseret på fælles visioner – kunstneriske såvel som udviklingsmæssige – og klare driftsmæssige aftaler, hvad angår metoder, budgetter, overførsel af knowhow osv. for at opfylde fælles forventninger.

7.1 Principper

Der benyttes en **menneskerettighedsbaseret tilgang** til alle interventioner i overensstemmelse med Danidas overordnede udviklingsstrategi og Danidas metoder for praktisk implementering af denne tilgang.¹² De værdier, der er opstillet i Menneskerettighedserklæringen, understøtter implementering af strategien, som er baseret på ansvarlighed, gennemsigtighed, deltagelse, inddragelse og ligebehandling. Som en del af programforberedelsen gennemføres en situationsanalyse på landeniveau.

Programmer og projekter **udføres på basis af behov i partnerlande** for at sikre relevans for de tiltænkte partnere og for at forbedre udsigterne til langsigtede resultater og bæredygtighed. Der vil være fokus på lokalt ejerskab og bæredygtighed og med respektfulde partnerskaber som den essentielle implementeringsmetode. Al støtte baseres på lokal relevans og behov samt højt kvalificerede nationale og internationale partnere.

Vægtning af at nå ud til målgrupperne kombineret med kapacitetsudvikling vil være i fokus i fremtidige programmer på landeniveau. Aktiviteter skal være relevante for – og række ud til – brede befolkningsgrupper. Nøglekunstnere og kulturelle operatører har behov for støtte for at sikre høje kunstneriske kvalitetsstandarder og innovation i den kulturelle sektor. Dette opnås ofte ved at involvere en kombination af forskellige typer partnere i et program.

7.2 Målgrupper

De målgrupper, der skal nås via aktiviteter under denne strategi, omfatter marginaliserede befolkningsgrupper i Danidas prioritetslande med særlig fokus på børn og unge pga. deres rolle i opbygningen af fremtidige samfund og deres rolle som

Vi ønsker at give børn og unge kompetence til at orientere og positionere sig i en kompleks virkelighed under stadig forandring. (fra Egmont Fondens Samtidskunstprojekt. (Hjort, Katrin og Lene Larsen (2003) At skabe sig - evaluering af projekt 'Samtidskunst og Unge'. Egmont Fonden, Roskilde Universitet)

¹² ”En menneskerettighedsbaseret tilgang til Danmarks udviklings samarbejde. Vejledning og inspiration for politikdialog og -programmering”, Udenrigsministeriet, 2013

forandringsagenter. Endvidere støtter kultur- og udviklingsprogrammerne kunstnere og kulturelle aktører, der arbejder for forandring gennem deres kunst, og som kan fungere som forbilleder for andre. Det kan omfatte støtte til kunstnere i eksil, som ikke har mulighed for at udtrykke sig frit i deres hjemland. I Danmark lægger CKU, som del af sit mandat til at kommunikere til den bredere offentlighed, også stor vægt på at involvere skolebørn og andre ungdomsgrupper i interkulturelle aktiviteter og kunst samt i promovning af kontakt med ungdomsgrupper i udviklingslande.

7.3 Programmer og aktiviteter

Strategien implementeres gennem tre overordnede arbejdsmetoder: (1) Kultur- og udviklingsprogrammer, der har forbindelse til det programmatiske arbejde i Danidas prioritetslande, (2) Kunstneriske og kulturelle aktiviteter i Danmark med forbindelse til udviklingslande, og (3) Udvikling af CKU til et kompetencecenter inden for kultur og udvikling gennem dokumentation, forskning og strategisk udvikling.

1. Kultur- og udviklingsprogrammer i udviklingslande

Kultur- og udviklingsprogrammer planlægges og implementeres af CKU i samarbejde med danske ambassader i Danidas prioritetslande samt i lande, hvor Danida støtter regionale programmer. Med udgangspunkt i erfaringer fra de seneste ti år bygges fremtidige programmer primært op omkring partnerskaber mellem kunstnere og kulturelle aktører i udviklingslande og egnede partnere i nabolande eller Danmark. Valget af partnere baseres på behovet og relevansen i implementeringslandet med stærkt fokus på kapacitet og gensidighed.

CKU stiller ressourcer til rådighed til brug for planlægning og implementering af programmer sammen med ambassaderne. På baggrund af specifikke forespørgsler fra ambassader kan følgende programaktiviteter kombineres og tilpasses særlige behov i landet:

A. Baggrundsanalyse

En gennemgribende baggrundsanalyse udføres i landet for at sikre relevans samt lokalt ejerskab af det projekt eller program, der skal igangsættes. Analysen udføres ved hjælp af rettigedsbaserede metoder i overensstemmelse med Danidas retningslinjer.

B. Partnerskabsprojekter

For at opnå en kritisk masse anbefales det at medtage mellem 3 og 5 partnerskaber pr. landeprogram. Det anbefales også, at programmerne planlægges til at vare i mindst tre år for at forbedre resultaterne og øge mulighederne for bæredygtighed.

Partnerskaber kan indgås mellem aktører i udviklingslandet og egnede partnere i Danmark eller i lande i regionen. Følgende elementer kan indgå i partnerskabsprojekter:

- Kapacitetsudvikling gennem træningskurser og praktiske forløb for alle involverede partnere.
- Støtte til produktion og organisationsudvikling til opbygning af stærke og bæredygtige strukturer.
- Fokus på køn/mangfoldighed, unge og geografisk balance.
- En regional dimension med mulighed for etablering af netværk med aktører i nabolande, som arbejder i lignende områder med henblik på gensidig læring og erfaringsdeling.

C. Regelmæssige partnermøder

Der stilles ressourcer til rådighed til etablering af platforme og aktivitetssteder til de partnere, der er involveret i programmerne, så de kan mødes regelmæssigt. Møderne kan involvere partnere i landet samt partnere fra regionen eller Danmark. Møderne tjener følgende formål:

- Videndeling mellem partnere
- Interaktion mellem partnere og ambassaderne
- Synlighed via mediedækning og andre ”public diplomacy”-aktiviteter

D. Kommunikation og eksponering

Information om de støttede aktiviteter samt de involverede partnere udbredes gennem kommunikation og eksponering, såsom:

- Kulturfestivaler og kulturelle begivenheder
- Kommunikationsmateriale om modelprojekter og ”best practices”
- Ambassador’s Award-initiativer
- Offentliggørelse af resultater og ”lessons learnt” i landet og i Danmark

E. Fleksible finansieringsforanstaltninger

Som del af det overordnede programbudget kan ambassaderne i særlige tilfælde få adgang til begrænsede midler til små innovative projekter, kulturelle begivenheder, udvekslingsbesøg for kunstnere osv.

F. Teknisk assistance

Afhængigt af de specifikke behov stiller CKU teknisk assistance til rådighed, fx gennem en lokal konsulent eller projektleder og kortvarig teknisk ekspertise.

G. Fokus på resultater

Et særligt **fokus på resultater** vil præge alle indsatser gennem monitorering og dokumentation af deres virkning. For at forbedre effekten af indsatserne vil der blive lagt vægt på at nå en kritisk **masse** gennem prioritering af fokuserede og koncentrerede aktiviteter.

2. Kunstneriske og kulturelle aktiviteter i Danmark med forbindelse til udviklingslande

Med udgangspunkt i CKUs engagement i kultur- og udviklingsprogrammer i udviklingslande implementerer CKU aktiviteter inden for kunst og kultur, der involverer kunstnere fra udviklingslande. Det hører med til CKUs mandat at kommunikere et nuanceret billede af kunst og kultur i udviklingslande til den danske offentlighed. Mandatet indebærer også opbygning af netværk og partnerskaber mellem aktører i Danmark og aktører i udviklingslande. Den interkulturelle dialog og det interkulturelle samarbejde fremmes gennem tre programmer i Danmark:

- IMAGES-festivaler i udvalgte byer i Danmark, hvor der fokuseres på professionelle samproduktioner og optrædener med besøgende, professionelle kunstnere fra udlandet i et dynamisk møde med danske kunstnere.
- Kunstneriske events i Danmark, der modtager støtte fra CKUs Kunstpulje på basis af samarbejde mellem danske kunstnere og kulturelle aktører og partnere i udviklingslande.
- Et ungdomsprogram, der skaber plads til kunstneriske og kulturelle erfaringer og udveksling mellem unge fra udviklingslande og unge i danske skoler og ungdomsorganisationer.

3. Forskning og dokumentation

CKU formidler deling og udbredelse af viden inden for kunst, kultur og udvikling i udlandet såvel som i Danmark. Med udgangspunkt i erfaringer, kernekompetencer og strategiske prioriteringer stiller CKU vejledning og støtte til rådighed for ambassader og andre aktører, der implementerer kultur- og udviklingsprogrammer.

CKU formidler vejledning i professionel tilgang til kunst i tæt samarbejde med bl.a. Kulturstyrelsen samt gennem relevante netværk. Facilitering af workshops og erfaringsdeling blandt aktører, der arbejder inden for den samme professionelle kunstområde, muliggør dynamisk dokumentation af "good practices" og "lessons learnt".

Gennem internationalt samarbejde, videndeling og benchmarking muliggør CKU policy dialog og samarbejde med andre udviklingspartnere.

7.4 Finansiering

Kulturpuljen, der indgår i Finanslov 2013 som del af budgettet for danske udviklingssamarbejde, styres af CKU, og dækker følgende:

- Programfinansiering af aktiviteter med danske ambassader i Danidas prioritetslande samt regionale programmer.
- Finansiering af aktiviteter i Danmark gennem programmer, der styres af CKU: IMAGES, Kunstpulje og Ungdomsprogram.

I visse tilfælde kan kulturelle aktiviteter implementeres som en del af Danidas bredere udviklingsprogrammer i prioritetslande og finansieres gennem de pågældende programbudgetter.

Øvrige finansieringskilder omfatter private og offentlige fonde, Kulturministeriet, danske kommuner og den private sektor.

7.5 Styling af programcyklus

Samarbejdet mellem CKU og de danske ambassader omkring kultur- og udviklingsprogrammer i Danidas prioritetslande (herunder regionale programmer) følger nedenstående trin i en programcyklus:

1. Indledende dialog mellem CKU og ambassader om muligheder for samarbejde
2. Tilkendegivelse af interesse fra ambassade til CKU og relevansvurdering i forhold til strategiske prioriteringer
3. Baggrundsanalyse foretages i landet med henblik på behov og muligheder. Denne fører til identifikation af interventionsområder (af CKU & ambassade i fællesskab)
4. Formuleringsmission foretages i landet og udføres af CKU på basis af forespørgsel fra ambassade
5. Formulering af programdokument af CKU i samarbejde med ambassade.
6. Godkendelse foretages af CKUs bestyrelse
7. Partnerskabsaftaler, projektdokumenter, implementeringsplan osv. fra CKU med ambassadegodkendelse
8. Implementering foretages af partnere under CKUs ansvar
9. Monitorering foretages af CKU
10. Reviews og evalueringer foretages af CKU og MFA

7.6 Samarbejde med andre aktører

Kultur- og udviklingsprogrammer harmoniseres med andre udviklingspartnere i Danidas prioritetslande, og netværk og samarbejde med andre aktører på den kulturelle scene etableres for at forankre programmerne i landet og for at fremme lokalt ejerskab.

Samarbejde med danske kulturinstitutioner og andre kulturelle aktører bliver en integreret del af CKUs arbejde i Danmark. Der bygges videre på allerede etablerede netværk og kontakter. Desuden styrkes det nordiske og europæiske samarbejde inden for kultur og udvikling som en del af processen at udvikle CKU som et dansk videntcenter.

Ordliste over begreber med relation til kunst, kultur og udvikling

Kunstarter: De forskellige retninger inden for kreativ aktivitet, fx billedkunst, litteratur og scenekunst og musik. Motivationen eller formålet med en kunstart kan være: (i) kunst for kunstens skyld: det primære eller eneste mål for kunst kan være selvudfoldelse for den individuelle kunstner, der skaber det; (ii) Kommunikation; (iii) Kunst for politisk forandring, social analyse og/eller social kommentar; (iv) Uddannelse; (v) Underholdning; (vi) Kunst med psykologiske og helende formål for øje. (Oxford Dictionaries)

Kultur: (i) Det specifikke sæt åndelige, materielle, intellektuelle og emotionelle træk i et samfund eller en social gruppe, og det som den spænder over foruden kunst og litteratur, livsstil, måder at leve sammen på, værdisystemer, traditioner og overbevisninger; (ii) Specifikke udtryksformer gennem værker med kunstnerisk eller kulturel værdi. (UNESCO)

Kulturel dimension i udvikling: Kultur bidrager til både processen og resultatet af udvikling. Det har en tværgående rolle i forbindelse med at opnå udviklingsmål og er en drivende faktor i sig selv. Den dobbelte definition af kultur betyder, at arbejde med den kulturelle dimension indebærer: Kultur som summen af alle sociale praksisformer, fx i form af religion, sprog, uddannelse og sociale og familiemæssige skikke; Kultur som kunstneriske udtryk i form af: Udøvende kunstarter: teater, dans, film og musik, sprog og litteratur: bogindustrien, biblioteksudvikling, forfattersammenslutninger osv.; Billedkunst: at skabe billeder eller objekter inden for maling, skulpturer, tryk, fotografering og andre visuelle medier; kreative industrier; håndarbejde og design; kulturarv. (UNESCO)

Retten til kultur: Vedrører lovprisning og beskyttelse af menneskehedens kreativitet og traditioner. Det er individets ret til at nyde kultur og til at fremme kultur og videnskab uden indblanding fra staten. I henhold til internationale love om menneskerettigheder er regeringer forpligtede til at fremme og bevare kulturelle aktiviteter og artefakter, især dem af universel værdi. Internationale og regionale instrumenter beskytter en række nøglerettigheder med relation til kultur: (a) *Retten til kultur:* Retten til at deltage i det kulturelle liv; retten til at nyde fordelene ved videnskabelige fremskridt; individets ret til at nyde gavn af beskyttelse i forbindelse med de moralske og materielle interesser, som opstår ved enhver videnskabelig, litterær eller kunstnerisk produktion, som han/hun er ophavsmand til; retten til at være fri for statens indblanding i videnskabelig eller kreative beskæftigelser; (b) *Retten til at sikre, at kultur bevares og udvikles;* (c) *Retten til at være beskyttet fra skadelige kulturelle praksisser (Afrika);* (d) *Vigtigheden af internationalt kultursamarbejde. (International konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder; International lov om menneskerettigheder)*

Kulturel frihed: Kulturel frihed er den frihed, som mennesket har til at vælge identitet—at være, hvem det er, og hvem det vil være—og til at leve uden at blive udelukket fra andre valg, der er vigtige for dem. Det er menneskets evne til at leve og være, hvad det vælger, med tilstrækkelige muligheder til at overveje andre muligheder. Kulturel frihed krænkes ved manglende respekt for eller manglende anerkendelse af værdier,

institutioner og måden, hvorpå kulturelle grupper lever, eller ved diskrimination og ufordelagtige forhold baseret på kulturel identitet. (UNDP)

Kulturel mangfoldighed: De mange forskellige kulturer og kulturelle forskelle (socialt, etnisk, religiøst, sprogligt, generationsafhængigt, seksuel orientering osv.), der eksisterer i verden, i et samfund eller i en institution. Kulturel mangfoldighed kan kun beskyttes og fremmes, hvis menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder, f.eks. ytrings-, informations- og kommunikationsfriheden, og individets mulighed for frit at vælge kulturelle udtryksformer (kulturel frihed) er garanteret. (UNESCO)

Kulturelle udtryksformer:

De udtryksformer, der følger af enkeltpersoners, grupper eller samfunds kreativitet, og som har et kulturindhold. (UNESCO)

Kulturelle aktiviteter, varer og tjenesteydelser: Henviser til de aktiviteter, varer og tjenesteydelser, som når de anskues ud fra deres særlige kvalitet, anvendelse eller bestemmelse, repræsenterer eller overleverer kulturelle udtryksformer, uafhængigt af den kommercielle værdi, de måtte have. Kulturelle aktiviteter kan være et mål i sig selv, eller de kan bidrage til produktionen af kulturelle varer og tjenesteydelser. (UNESCO)

Kulturel identitet: En gruppes eller et individs identitet for så vidt angår den eller dets påvirkning ved at tilhøre en gruppe eller kultur. Identitet er multidimensionalt på basis af en samling forskellige kulturelle identifikationsområder. Disse kan være resultatet af diverse forhold, herunder: sted(er), køn, race, historik, nationalitet, sprog, seksuel orientering, religiøs overbevisning, etniske tilhørsforhold, æstetik, generation og endda spisevaner. (Anderson, Bourdieu et.al)

Kreative industrier: De industrier, som har deres oprindelse i individuel kreativitet, færdigheder og talent, og som har potentiale til at skabe værdi og job gennem generering og udnyttelse af intellektuel ejendom - reklame, arkitektur, kunst, håndarbejde, design, film, video og fotografering, digital økonomi, musik og billedkunst og udøvende kunstarter, forlagsvirksomhed, fjernsyn og radio. (UK Creative Industries Task Force, 1997)

Interkulturel dialog: En interkulturel dialog er en proces, der består af en åben og respektfuld udveksling eller interaktion mellem individer, grupper og organisationer med forskellig kulturel, etnisk, religiøs, sproglig baggrund eller verdensanskuelse. Formålet med interkulturel dialog omfatter bl.a.: at udvikle en dybere forståelse af diverse perspektiver og praksisser; at øge deltagelse i og friheden og evnen til at foretage valg; at fremme lighed; og til at forbedre kreative processer. (Council of Europe Whitepaper on Intercultural Dialogue)

Ytringsfrihed: Retten til at udtrykke sine ideer og meninger frit gennem tale, skrift og andre former for kommunikation, men uden bevidst at ville skade en anden person og/eller omdømme ved falske eller vildledende udtalelser. Retten til ytringsfrihed er anerkendt som en menneskeret i henhold til Artikel 19 i Menneskerettighedserklæringen og anerkendes i internationale love om menneskerettigheder i den Internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder (ICCPR)